

ÓZBEKISTON RESPUBLIKASI OLİY TALİM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

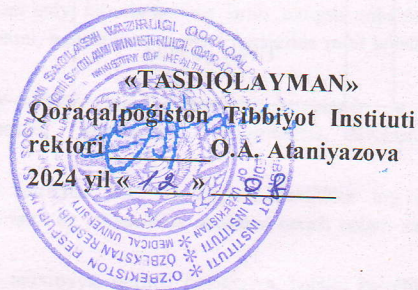
ÓZBEKISTON RESPUBLIKASI SOĞLIQNI SAQLASH
VAZIRLIGI

QORAQALPOĞISTON TIBBIYOT INSTITUTI

Róyxatga olindi:

№ BD-24/7-0/1.22

2024 yil « 12 » 08

TIBBIY GENETIKA
MODUL DASTURI

Talim soh'asi:	900000 -	«Sog'liqni saqlash va ijtimoyi ta'minoti»
Talim soh'asi:	910000 -	«Sog'liqni saqlash»
Talim yonalishi:	60910300	«Pediatriya ishi»

Nukus – 2024

Fan/modul kodi		Quv yili 2024-2025	5-Semestr	Kreditlar 2	
Fan/modul turi	Majburiy	Ta'lim tili Qoraqalpog' /O'zbek /Rus		Xaftadagi dars soatlari /	
Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.		30		30	60
Tibbiy genetika					

1. Quv modulining dolzarbligi va o'liy talimdagi o'rni

Tibbiy genetika moduli quv rejaning klinik modullar blokiga taalluqli bo'lib, V semestrdagi o'qitiladi. Tibbiy genetika moduli dasturi talabalarning egallashi lozim bo'lgan amaliy va nazariy bilimlar hajmini belgilaydi. Modul O'zbekiston Respublikasi o'liy tibbiy talim davlat standartlari va bakalavriat talim yo'nalishi matak talablariga asoslangan holda tuzilgan.

Tibbiy genetika moduli dasturida odamning irsiyati va o'zgaruvchanligini patologiya nuqtai nazaridan o'rgatadi. Tibbiyot genetikasi irsiy kasalliklarning kelib chiqish sabablarini, irsiylanish tiplarini, populyatsiyada tarqalishini, molekula va hujayra darajasida sodir bo'ladigan jarayonlarni o'rgatadi.

Tibbiyot genetikasining asosiy qismi klinik genetika hisoblanib, u irsiy kasalliklarning etiologiyasini, patogenezini, klinikasini, diagnostikasini, davolash va profilaktikasi yo'llarini o'rgatadi.

Bolg'usi umumiy amaliyot shifokori pediatriyaga irsiy va tug'ma kasalliklar to'g'risida klinik fikrlash hamda ularning har biriga o'z yonalishida maslahat berish uchun zamin yaratadi.

Modulni o'qitish uchun biologiya, bioximiya, normal fiziologiya, bolalar kasalliklari propedeutikasi fanlari nazariy zamin bo'lib xizmat qiladi. Tibbiy genetika moduli keyinchalik pediatriya, asab kasalliklari, oftalmologiya, travmatologiya kasalliklar modullari uchun nazariy zamin bo'lib xizmat qiladi.

Modul dasturi O'zbekiston Respublikasi Davlat talim standarti va bakalavriat talim yo'nalishi matak talablariga asoslangan holda tuzilgan. Mazkur modul dasturi mavzulari tibbiyot o'liy talim muassasalarining bakalavriat bosqichining klinik modullarning dastur mavzulari bilan uzviy bog'liq holda yaratiladi.

2. Quv modulining maqsadi va vazifalari

2.1. Modulning maqsadi– talabalarga bolalarda kuzatiladigan irsiy kasalliklar va patologik sindromlarni o'z vaqtida aniqlash va oldini olishni o'rgatish xamda DTS va bakalavriat talim yo'nalishi matak talablariga mos ravishda bilim, koinikma va malakani shakllantirishdir.

2.2. Modulning vazifalari:

- Irsiy va tug'ma kasalliklarning etiologiyasi, patogenezini, klinik xususiyatlari bo'yicha bilimlarni shakllantirish.
- Ushbu patologiyalarni asosiy klinik, laborator va instrumental diagnostika kriteriyalari bo'yicha o'qitish.
- Kasallik tarixini tuzishga o'rgatish: anamnez yig'ish, shajara tuzish klinik koruv, tekshirish rejasini tuzish, birlamchi va yakuniy tashxis qo'yish.
- Irsiy va tug'ma kasalliklarni davolash, erta aniqlash taktikasini ishlab chiqish, xamda o'rganilayotgan patologiyani profilaktika chorra tadbirlarini otkazish.

2.3. Modul bo'yicha talabalarning bilim va koinikmalariga qo'yiladigan talablar:

- Talablar:**
- nasliy va tug'ma kasalliklar haqida zamonaviy tushunchalarga ega bo'lishni;
 - odam genomi xakida zamonaviy tushunchalar xaqida;
 - nasliy patologiyaning etiopatogenezini, tasnifi, kechishini klinik xususiyatlari, diagnostika va profilaktika chorralari xaqida.

- irsiy kasalliklarning kelib chikishida genetik omillarning o'rnini;
- tug'ma va irsiy kasalliklar profilaktikasining asoslari, nogironlikka olib keluvchi sabablar, realitativ va dispanserizatsiya asoslari
- «So'g'lom avlod», «Ona va bola» Davlat dasturining asosiy yunalishlari; xakida tasavvurga ega bo'lishi;
- bemorlar va ularning yaqinlaridan anamnez yig'ishni;
- odamni normal va patologik belgilarining irsiylanish tipini aniqlashni;
- azo va sistemalarni korikdan otkazishni;
- fenotipik kartani tldirish;
- simvollarni ishlatib, shajara tuzishni;
- klinik, laborator tekshirish rejalarini tuzishni;
- klinik tashxisni asoslashni;
- irsiy kasalliklarni aniklashda qollaniladigan maxsus diagnostika usullarini va unga kursatma berishni bilishni va ulardan foydalana olishni;
- irsiy kasalliklarga chalinish buyicha yuqori xavf guruhiga kiradigan shaxslarni aniqlash;
- skrining testlar otkazish kerak bolgan bemorlarni aniqlash;
- skrining tekshiruvlariga yullama berish;
- irsiy kasalliklarga chalangan bemorlarni tekshirish;
- antropometriya tekshiruvlari otkazish;
- fenotip kartasini tldirish;
- oila shajarasini tuzish;
- probandning karindoshlari uchun kasallik uchrash ehtimolini boshorat qilish;
- xolatli masalalarni echish konikmalariga ega bolishni kerak

Asosiy qism

3.1. Moduldagi maruza mashg'ulotlari mavzulari va mazmuni, tashkil boyicha umumiy korsatma va tavsiyalar:

- 1-mavzu. Muqaddima. Tibbiy genetika fani mazmuni va moxiyati, maqsadi, vazifalari, ahamiyati.** Tibbiy genetikani asosiy rivojlanish bosqichlari tarixi. Irsiy kasalliklar klassifikatsiyasi. Tibbiy genetikaning organish usullari.
- 2-mavzu. Irsiy kasalliklar.** Irsiy kasallika etiologiyasi, patogenez, diagnostikasi va davolash mezonlari. Xromosoma kasalliklari. Monogen kasalliklar. Irsiy moyillik kasalliklari irsiy kasalliklarni diagnostika qilish va davolash asosiy printsiplari.
- 3-mavzu. Irsiy kasalliklar profilaktikasi va davolash:** Tibbiy- genetik masalalar. Irsiy kasalliklarni prenatal diagnostika qilish. Prenatal diagnostika qilishning zamonaviy usullari.

- 3.2. Modul amaliy mashg'ulotlarining mavzulari, tashkil etish boyicha umumiy korsatma va tavsiyalar:**
Modul boyicha mashg'ulotlar 50% nazariy (maruza va amaliy mashg'ulot) va 50% amaliy qism (oquv klinika mal'yo) dan iborat bolgan holda otkaziladi. Amaliy mashg'ulotning nazariy va amaliy qismi ozaro bog'liq holda otkaziladi.

3.2.1. Amaliy mashg'ulotlarning mavzular ro'yxati: 6-semestr:

- 1-Mavzu.** Tibbiy genetikani organish usullari. Klinik-genealogik, tsitogenetik, bioximiyaviy, dermatologika, DNK zondi usullari.
- 2-Mavzu.** Irsiy kasalliklar semiotikasi va klinik diagnostikasi. Irsiy kasalliklar klassifikatsiyasi. Irsiy kasalliklarni oziga xos xususiyatlari.
- 3-Mavzu.** Xromosoma kasalliklari. Daun, Patau, Edvarts, Klaynfelter, Shereshevskiy-Terner sindromlari. Etiologiya, patogenez, klinika, diagnostika.
- 4-Mavzu.** Gen kasalliklari. Mukovitsidoz, Fenilketonuriya, Galaktozemiya, Marfan sindromi. Etiologiya, patogenez, klinika, diagnostika va differensial diagnostika.
- 5-Mavzu.** Irsiy kasalliklarni davolashning umumiy printsiplari. Simptomatik, patologetik, xirurgik va etiologik davolash.
- 6-Mavzu.** Irsiy kasalliklar profilaktikasi. Tibbiy genetik masalalar. Irsiy kasalliklar va tug'ma rivojlanish nuqsonlarining etadiagnostikasi. Skrining dasturlari. Etika va deontologiya.

3.2.2. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish boyicha umumiy korsatma va tavsiyalar:

- Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jhozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan otkaziladi.
- Amaliy mashg'ulotlarni otkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilinadi:
- Amaliy mashg'ulotlarni maqsadini aniq belgilab olish;
- O'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati boyicha bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlariga talabalar qiziqish uyg'otish;
- Talabada natijani mustaqil ravishda qolga kiritish imkoniyatini taminlash;
- Talabani nazariy-metodik jihatdan tayyorlash va h.k

3.2.3. Modulni o'qitish davomida egallandigan amaliy konikmalar va kompetentsiyalar:

Modul boyicha mashg'ulotlar 50% nazariy (maruza va amaliy mashg'ulot) va 50% amaliy qism (oquv klinika mal'yo) dan iborat bolgan holda otkaziladi. Amaliy mashg'ulotning nazariy va amaliy qismi ozaro bog'liq holda otkaziladi.

Modul davomida egallandigan amaliy konikmalar ro'yxati: 6-semestr:

1. Tibbiy genetika kursida olingan amaliy konikmalarga ega bolish va mustaqil otkaza olish.
2. Anamnez yig'ish, tashxis qoyish, laborator-instrumental tekshirishlar interpretatsiyasida mantiqiy fikrlash.
3. Irsiy kasalliklarga chalinish boyicha yuqori xavf guruhiga kiradigan shaxslarni aniqlash.
4. Skrining testlar otkazish kerak bolgan bemorlarni aniklash.
5. Skrining tekshiruvlariga yullama berish.
6. Irsiy kasalliklarga chalangan bemorlarni tekshirish.
7. Fenotip kartasini tldirish.
8. Oila shajarasini tuzish.
9. Probandning qarindoshlari uchun kasallik uchrash ehtimolini boshorat qilish.
10. Holiati masalalarni echish.

Model davomida egallanadigan kompetentsiyalar (nomi, kodi) roʻyxati:

UK 1 Abstrakt fikr yuritish, xodisalarni tahlil va sintez qilish qobiliyatiga ega boʻlish;

UK 2 Kasbiy faoliyati sohasida foydalaniladigan axborotni yigʻish, saqlash va qayta ishlash uchun kompyuter usullarini egallash;

UK 3. Amaliy vaziyatlarda kasbiy bilimlardan foydalanish qobiliyati;

UK 4. Kasbiy faoliyatni mohiyatini tushunish va rivojlantirish qobiliyati.

UKK 1² Bemorlarga tibbiy va tibbiy-jimoiy yordam koʻrsatishning samaradorligini baholashga tayyorlanlik;

UKK 2. Kasbiy funksiyalarni bajarish bilan bogʻliq vazifalarni belgilash;

UKK 3. Tibbiy xujjatlarni yuritishga tayyorlik;

UKK 4. Oʻz faoliyatini ilmiy izlanishlar asosida tashkil etish, uning kasbiy faoliyati sohasida foydalaniladigan axborotlarni yigʻishga tayyorlik;

¹UK- umumiy kompetentsiya

²UKK – umumiy kasbiy kompetentsiya

Modul davomida oʻquv (Klinik) amaliyotni tashkil etish boʻyicha umumiy koʻrsatma va tavsiyalar:

Talabalarining "Tibbiy genetik" moduli boʻyicha klinik amaliyoti talim jarayonining 50%ini tashkil qiladi va amaliy mashgʻulotlar "Asab kasalliklari" boʻlimida va maslahat poliklinikasi nevrolog xonasida otkaziladi.

Amaliy mashgʻulotda amaliy konikmalarga oʻrgatish jarayoni batafsil rejalashtiriladi va bir necha bosqichni oʻz ichiga oladi:

1. Birinchi bosqich – mashgʻulotning maqsadi va vazifalaridan kelib chiqqan holda oʻrganilayotgan amaliy konikmani oʻrganish motivatsion asosi aniqlanadi, uning nazariy jihatlari muhokama qilinadi. Amaliy konikmalarni amalga oshirish uchun kerakli asbob-anjomlar ishlash mexanizmi, ishlash qoidalar bilan talabar tanishtiriladi.

2. Ikkinchi bosqich – amaliy konikmani namoyish qilib berish va koʻpmarta mashq qilish. Bu bosqichni amalga oshirish uchun amaliy konikmalarni qadamma qadam algoritmi pedagog tomonidan va videofilmlar orqali namoyish etiladi, algoritim asosida bosqichma bosqich toʻgʻri bajarishga alohida eʼtibor qaratiladi. Ikkinchi bosqichni amalga oshirish uchun kafedra tomonidan ishlab chiqilgan amaliy konikmalar qadamma qadam algoritmi va videofilmi, oʻquv-uslubiy qollanmasi, bajarish sxemasi yoki texnikasi va h.k., baholash mezonlari ishlab chiqilgan boʻlishi lozim. Bu bosqichda pedagog nazorat qiladi va kerak boʻlganda talabalar ishidagi xatochiklarni toʻgʻirlaydi. Bu jarayonda talaba harakatlari videotasvirlarga olinib oʻziga namoyish etilishi, tanqidiy muhokama qilinishi mumkin. Talaba, uning xatosi nimada ekanligini, oʻqituvchiga va boshqa talabalarga tushuntirib beradi va sonda muolajani takrorlaydi. Interfaollik shunda namoyon boʻladiki, bunda boshqa talabalar ekspert sifatida chiqishda va oʻqitilayotgan talabaning amaliy konikmani toʻgʻri oʻzlashtirganligini baholashda ishtirok etadilar. Amaliy konikma algoritim darajasigacha

ekazilishi maqsadga muvofiq.

3. Uchinchi bosqich - oʻrganilgan bilim va amaliy konikmani bemorlarga

qoʻllash. Bu bosqichda talaba oʻzlashtirilgan bilim va amaliy konikmani turli xil klinik xolatlarda (shu jumladan shoshilinch holatlarda) qoʻllashga, olingan natijalarni tahlil qilishga va shu malumotlar asosida harakat taktikasini belgilashga pedagog nazoratida oʻrgatiladi. Uchinchi bosqichni amalga oshirish uchun kafedra tomonidan ishlab chiqilgan oʻquv, uslubiy qollanmalar, fotosuratlar, vaziyatli masalalar va testlar toʻplami, keyslar, klinik protokollar, diagnostika va davolash standartlari, oʻrgatuvchi kasallik tarixlari va ambulator kartalar va x.q. ishlatilishi lozim. Interfaollik shunda namoyon boʻladiki, bunda boshqa talabalar nafaqat ekspert sifatida chiqishda va oʻqitilayotgan talabaning amaliy konikmani toʻgʻri oʻzlashtirganligini baholashda baki komandadashlashda ishtirok etadilar.

4. Toʻrtinchi bosqich – hulosasi. Bu bosqichda pedagog talaba tomonidan olingan bilim va egallagan konikmani bemorlarda, turli xil vaziyatlarda, faoliyat jarayonida toʻgʻri va toʻliq qoʻllay olishiga ishonch hosil qilishi kerak va shunda amaliy konikma oʻzlashtirildi deb hisoblanadi. Toʻrtinchi bosqichni amalga oshirish uchun talaba bemor bilan mustaqil ishlashni pedagog tomonidan nazorat qilinadi.

Mashgʻulot sonda oʻqituvchi har bir talabaning amaliy konikmanioʻzlashtirganligini tasdiqlaydi. Talaba amaliy konikmani oʻzlashtira olmagan vaziyatlarda, mashgʻulotdan tashqari vaqtda mustaqil oʻzlashtirish tavsiya etiladi va pedagogga qayta topshiradi. Talaba barcha amaliy konikmalarni oʻzlashtirgan holda moduli oʻzlashtirgan hisoblanadi.

4. Mustaqil talim va mustaqil ishlash, tashkil etish boʻyicha koʻrsatma va tavsiyalar

4.1. Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlashning mavzular roʻyxati:

6-senestr:

1. Inson genomi tugʻrisida.
2. Gametogenez va ilk embrional davrda kelib chiquvchi kasalliklar.
3. Keng tarqalgan isiy kasalliklar xakida malumot.
4. Isiy kasalliklar profilaktikasining asosiy yunalishlari.
5. Isiy kasalliklar profilaktikasida ekologiya muammolari.
6. Preimplantasion diagnostika.
7. "Qarindoshga kiz bermang" - karindoshlar nikoxining salbiy okibatlari.
8. Otlarni rejalashtirish.
9. Erta nikoxlarning salbiy okibatlari.
10. Tibbiy genetikada etika va deontologiya.
11. Neyrogenetika va onkogenetikada etika va deontologiya muammolari.

4.2. Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlashning shakllari:

Talaba mustaqil ishini tashkil etishda quyidagilardan foydalanadi:

- Referatlar tayyorlaydi va ximoya qiladi

- Prezentsatsiyalar tayyorlaydi.
- Organizatsiya tuzadi
- Dokladi tayyorlaydi.
- Muammoga yonalitirgan vaziyatni masalalar ehad.

4.3. Mustaqil talim va mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha umumiy korsatma va tavsiyalar:

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular auditoriyadan tashqarida o'qaziladi. Talaba mustaqil ishini tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- aholi orasida sanitar oqartuv ishlarni olib borishda suxbat va maruzalarni o'qazish;
- ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;
- berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash;
- modulning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (maqola va tezislar) bo'yicha ishlash va maruzalar qilish;
- krossvorlar tuzish, organizatsiya tuzish va h.k.

Tibbiy genetika moduli bo'yicha kurs ishi rejada ko'zda tutilgan.

5. Modul bo'yicha talabalar bilimni nazorat qilish turlari va baholash mezonlari

Tibbiy genetika moduli bo'yicha nazorat turlari va baholash mezonlari haqidagi ma'lumot modul bo'yicha birinchi mashg'ulotda talabalarga elon qilinadi. Talabalar modul bo'yicha o'zlashtirish darajasining Davlat talim standartlariga muvofiqligini tanimlash uchun quyidagi nazorat turlari o'qaziladi:

- joriy nazorat (JN);
 - yakuniy nazorat (YaN);
- Modulga ajratilgan 1,5 kreditni talaba JN davomida yig'adi.

JORIY NAZORAT (JN)

Joriy nazoratda talabaning moduli mavzulari bo'yicha bilim, amaliy konikma va kompetentsiyalarni egallash darajasini aniqlash va baholab borish ko'zda tutiladi. Tibbiy genetika moduli bo'yicha JN og'zaki, o'rgatuvchi-nazorat testlari, tarqatma materiallari bilan ishlash, vaziyatli masalalar, mul'ij va fantomlarda ishlash malumotlarini o'rganish, amaliy konikmalarni qadamma-qadam bajarish, bemorlar bilan ishlash, klinik audit yozish, uyga berilgan vazifalarni tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'qazilishi mumkin. Baholashda talabaning bilim darajasi, amaliy mashg'ulot materiallarini o'zlashtirish, nazariy material muhokamasida va talimning interaktiv usullarida ishtirokining faollik darajasi, shuningdek, amaliy bilim va konikmalarni o'zlashtirish darajasi, kompetentsiyalarni egallash (yani nazariy, analitik va amaliy yondoshuvlar) hisobga olinadi.

Har bir mashg'ulotda barcha talabalar baholanishi shart. Maksimal ball 100, o'tish bali 55 ball. Joriy nazoratda talabalar bilimni talim modeliga asoslangan xolda quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi: nazariy va amaliy qism (50:50).

Joriy nazorat uchun ajratilgan 2 kredit semestr bo'yicha quyidagicha taqsimlanadi:

6-semestr – 2 kredit

Joriy nazorat – 2 kredit.

Sinov - 0 (o'tilishi majburiy)

Talaba 6 semestrda belgilangan kreditlarni to'plaganidan keyin semestr yakunida sinovli vazifani topshiradi va o'tish (saralash) baidan o'tadi. Talaba belgilangan kreditlarni to'plaganidan keyin semestr yakunida Sinov (YaN)ga kiritiladi.

Joriy nazoratda saralash (o'tish) baidan kam ball to'plagan va uzri sabablarga ko'ra nazoratlarda qatnasha olmagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha, songi joriy nazorat uchun sinov (YaN)gacha bo'lgan muddat beriladi.

Ball	ECTS baho	ECTS ning tarifi	Baho Tarifi
86-100	A	"alo" – alo natija, minimal hatoliklar bilan	5-alo
		modul dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimni, to'la va chuqur bilimga ega bo'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi; terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z o'rnida foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, stilistik savodli ravishda ifodalashi; muammoli savollarni aniqlashi, o'z qarashlarini ilmiy-amaliy tilda asoslab bera olishi; modulning tayanch tushunchalarini bilishi va uni qisqa vaqt ichida ilmiy va amaliy masalalarni echishda samarali qollay olishi; nostandart vaziyatlarda muammolarni mustaqil va ijodiy hal qila olish qobiliyatini korsata olishi; amaliy konikmalarni mustaqil ravishda to'liq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni to'liq egallashi; amaliy masalalarni qisqa, asoslangan va ratsional ravishda hal etishi; modul dasturida tavsiya etilgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlarni to'liq va chuqur o'zlashtirishi; moduli bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini boshqa modullar ilmiy yutuqlarini qollay olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bo'lishi, vazifalarni bajarishda yuqori madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;	
81-85	V	"juda yaxshi" – o'tadan yuqori natija, ayrim hatoliklar	4-yaxshi

bilan	<p>foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, stilistik savodli ravishda ifodalashi; öz fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noaniqliklarni mustaqil bartaraf eta olishi; modulning tayanch tushunchalarini bilishi, qisqa vaqt ichida ilmiy va asbiy vazifalarni qo'yish hamda hal qilishda undan unumli foydalanishi; standart vaziyatlarda muammolarni o'quv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishi; amaliy konikmalarni mustaqil ravishda to'liq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni to'liq egallashi; amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishini namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (lekin doim ham ratsional emas) qo'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini etarli darajada rasmiylashtira olmaganligi;</p> <p>modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi; o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini ang'lay olishi va ularga tanqidiy baho berishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol b'lishi, vazifalarni bajarishda juda yaxshi madaniyat darajasiga ega b'lishi lozim;</p>
71-80	<p>S</p> <p>"yaxshi" – o'rtacha natija, sezilarli xatoliklar bilan</p> <p>modul dasturining barcha b'limlari bo'yicha tizimli, to'la va chuqur bilimga ega b'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi, ammo bir oz kamchiliklar bilan; terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, öz o'rni da foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, stilistik savodli ravishda ifodalashi; öz fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noaniqliklarni mustaqil bartaraf eta olishi; modulning tayanch tushunchalarini</p>

60-70	D	"qoniqarli" - sust natija, qopol kamchiliklar bilan	bilishi, qisqa vaqt ichida ilmiy va kasbiy vazifalarni qo'yish hamda hal qilishda undan unumli foydalanishi; standart vaziyatlarda muammolarni o'quv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishi; amaliy konikmalarni mustaqil ravishda bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni egallashi, ammo bir oz kamchiliklar bilan; amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishini namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (tekim doim ham ratsional emas) qo'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini etarli darajada rasmiylashtira olmaganligi; modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi; o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini ang'lay olishi va ularga tanqidiy baho berishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bolishi, vazifalarni bajarishda yaxshi darajaga ega bolishi lozim;	3- qoniqarli
-------	---	---	---	--------------

			standart vaziyatlarni hal eta olishi, o'qitayotgan modul b'oyicha asosiy nazariyalar, konseptsiyalar va yonalishlar mohiyatini anglashi, ularga baho bera olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda etarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;	
55-59	E	"o'ra" – minimal natijaga teng	davlat talim standartlari (talablari) doirasida qoniqari bilim hajmiga ega bo'lishi; terminologiyani ishlatishi, savollarga javoblarni to'g'ri bayon qilishi, lekin bunda ayrim qopol xatolarga y'oli q'oyishi; javob berishga yoki ayrim maxsus konikmalarni namoyish qilishda qiyinlaganda va hatolarga y'oli q'oyganda, modul b'oyicha asosiy tushunchaga ega ekanligini namoyish etishi; amaliy konikmalarni (sifati va belgilangan soni jihatdan) mustaqil emas va hatoliklar bilan to'liq bajara olishi; kompetensiyalarni mustaqil emas va hatoliklar bilan egallashi; modulning umumiy tushunchalari b'oyicha qisman bilimga ega bo'lishi va uni standart (nammaviy) vaziyatlarni hal etishda q'ollay olishi; pedagog xodim yordamini bilan standart vaziyatlarni hal eta olishi; o'qitayotgan modul b'oyicha asosiy nazariyalar, konseptsiyalar va yonalishlar mohiyatini anglashi, ularga baho bera olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda etarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;	2- qoniqarsiz
31-54	FX	"qoniqarsiz" – minimal darajadagi bilimlarni olish uchun q'oshimcha mustaqil o'zlashtirishi zarur	davlat talim standartlari (talablari) doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa; ilmiy terminlarni ishlati olmasa yoki javob berishda jiddiy mantiqiy xatolarga y'oli q'oyssa; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa; amaliy konikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarni hatto pedagog xodim tavsiyalari yordamida ham to'g'ri lay olmasa.	
0-30	F	"mulltoq qoniqarsiz" – to'liq gavta	davlat talim standartlari (talablari) doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa, terminlarni	

o'zlashtirishi lozim	ishlata olmasa yoki javob berishda jiddiy va qop'ol mantiqiy xatolarga y'oli q'oyssa yoki umuman javob bermasa; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa yoki umuman bajarmasa; amaliy konikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarni hatto pedagog xodim tavsiyalari yordamida ham to'g'ri lay olmasa.
----------------------	--

SINOV

J'nga ajratilgan kreditlarni to'liq to'rlagan talaba Sinovga kiritiladi. Sinovda talabaning bilim, konikma va malakalarni modulning umumiy mazmuni doirasida baholalanadi. Sinov modul b'oyicha o'quv mashg'ulotlari tugaganidan song kafedrada yozma, og'zaki, test yoki OSCE shakllarida otkaziladi. Sinovda 55 saralash ballini yig'a olmag'an talaba Sinovdan otmagan va modulni o'zlashtirmagan deb hisoblanadi, (J'nda to'liq kreditni yig'gan bo'lsa ham).

Talim muassasasi rektorining buyrug'i bilan ichki nazorat va monitoring bo'limi rahbarligida tuzilgan komissiya ishtirokida Sinovni otkazish jarayoni davliy ravishda o'rganib boriladi va uni otkazish tartiblari buzilgan hollarda Sinov natijalari bekor qilinadi va Sinov gavta otkaziladi.

Kasalligi sababli Sinovdan o'olmag'an talabalarga fakultet dekanini farmoyishi asosida, o'qishni boshlaganidan song ikki hafta muddatda to'pshirishga ruxsat beriladi.

Semestr yakunida Sinovdan o'olmag'an talaba akademik qarzdor hisoblanadi.

Akademik qarzdor talabalarga semestr tugaganidan keyin gavta o'zlashtirish uchun bir oy muddat beriladi. Shu muddat davomida modulni o'zlashtira olmag'an talaba fakultet dekanini tavsiyasiga ko'ra belgilangan tartibda rektorning buyrug'i bilan talabalar safidan chelastiriladi.

Talaba nazorat natijalaridan norozi bo'lsa, modul b'oyicha nazorat turi natijalarni e'lon qilingan vaqtdan boshlab bir kun mobaynida fakultet dekaniga ariza bilan murojaat etishi mumkin. Bunday holda fakultet dekanining taqdimomasiiga ko'ra rektor buyrug'i bilan 3 (uch) azodan kam bo'lmagan tarkibda apellyatsiya komissiyasi tashkili etiladi.

Apellyatsiya komissiyasi talabalarning arizalarini ko'rib chiqib, shu kunning o'zida xulosasini bildiradi.

Baholashning o'tmali talabalar asosida belgilangan muddatlarda otkazilishi hamda rasmiylashtirilishi fakultet dekanini, kafedra mudiri, o'quv bo'limi hamda ichki nazorat va monitoring bo'limi tomonidan nazorat qilinadi.

6. Asosiy va q'oshimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

6.1. Asosiy adabiyotlar:

1. Клиническая генетика. Бочков Н.П., Москва, Медицина 2006.
2. Tibbiyot genetikasi. K.N.N.Nishonboev, O.E.Eshonpurolov, M.Sh.Bosimov, "Geo fan poligrafi" 2011 y.

6.2. Q'oshimcha adabiyotlar:

1. Генетика в клинической практике. Под редакцией В.Н.Горбуновой, М.А.Корженевской. Санкт-Петербург 2015.
2. Медицинская Генетика. Роберт Л. Ньюсбаум, Роленрик Р.Мак-Иннес, Хантингтон Ф

Випилард. Перевод с английского под редакцией акад. РАМН Н.П.Бочкова. Москва «ЕОТАР-Медиа» 2010.

- Genetics : analysis & principles / Robert J. Brooker. Published by McGraw-Hill, 2009.
- Медицинская Генетика. Е.К. Гинтер. Москва «Медицина», 2003.
- ОСНОВЫ ГЕНЕТИКИ и наследственные нарушения развития у детей. Под редакцией А.Ю. Асанова, Москва «Академия», 2003.
- Тиббий генетика. Нишанбаев К.Н., Хамраеваф.А., Ишанкулов О.Э. Тошкент. Абу Али Ибн Сино, 2000..

6.3. Internet saytlar:

- www.medgen.ru - "mediko-geneticheskiy nauchnyy jurnal" Ysentr RAMN"
- www.mediasphera.ala.ru/pediatr/ped-mn.htm -rossiyskiy Vestnik
- perinatologiya i Pediatriya

“TIBBIY GENETIKA” MODULIDAN SILLABUS

Modulning tóliq nomi		Tibbiy genetika	
Modul kodi:	Kredit hajmi: umumiy – 2 kredit Shundan: JN – 2 kredit: YAB – 0 kredit (majburiy)	Modul oqitilish davri: V- semestr	ECTS value:2
Talim yonalishi	«Pediatriya ishi»-60910300	III bosqich	
Modulning davomiyligi	— kun		
Oquv soatlari hajmi:	Jami soat:	60	
	SHuningdek:		
	ma'ruza	6	
	amaliy mashg'ulot	24	
	mustaqil talim	30	
Oquv modulining statusi		Klinik modullar bloki	
OTM nomi, manzili	Qorapalpog'iston tibbiyot instituti		
Kafedra nomi	« Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, nevrologiya va psixiatriya kafedasi »		
Mazkur kursning oqituvchilari haqida ma'lumot	Ma'ruzachilar: Amaliy mashg'ulot otkazuvchilar: Assistent: Ajumratova V.B.	E-mail:	

Mashg'ulot vaqti va joyi	Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, nevrologiya va psixiatriya kafedasina tiyshi modul xamalasida	
Modulning mazmuni	Tibbiy genetika moduli dasturida odamning isiyati va o'zgaruvchanligini patologiya nuqtai nazaridan o'rgatadi. Tibbiyot genetikasi isiy kasalliklarning kelib chiqish sabablarini, irsiylanish tiplarini, populyatsiyada tarqalishini, molekula va hujayra darajasida sodir bo'ladigan jarayonlarni o'rgatadi. Tibbiyot genetikasining asosiy qismi klinik genetika hisoblanib, u isiy kasalliklarning etiologiyasini, patogenezini, klinikasini, diagnostikasini, davolash, profilaktikasi yollarini o'rgatadi va amaliyotda o'z faoliyatida qo'llash imkonini beradi	
Prekvizitlar	Tibbiy genetika klinik moduli xisoblanib, klinik oldi modullari (fiziologya, patologik fiziologya, biologik kimyo, patologik anatomiya, terapiya, ichki kasalliklari va bolalar kasalliklari	
Postrekvizitlar	Tibbiy genetika moduli barcha davolash va profilaktika bilan bog'liq klinik modullari uchun zamin bo'lib hizmat qiladi.	
Modulning maqsadi	Talabalarga bolalarda kuzatiladigan irsiy va tug'ma kasalliklar, patologik sindromlarni o'z vaqtida aniqlash va oldini olishda bilim, konikma va malakani shakllantirishdir. Talabalarga irsiy kasallik anamnezni to'g'ri yig'ish va bemorni korikdan otkazish uchun propedevitik konikmalarini egallashlarini, irsiy kasalliklar (xromosoma, gen kasalliklari) moxiyatini, etiologiyasi, patogenezini, kelib chiqish mexanizmini, klinik polimorfizm sabablari haqidagi bilimlarni egallash va ushbu bilimlarni differensial diagnostikada foydalanishini o'rgatish.	
Modulning vazifalari	Irsiy kasalliklarni oldini olish maqsadida – aholi o'rtasida irsiy kasalliklar boyicha yuqori xavfga ega oilalarni aniqlash, ular o'rtasida tushuntirish ishlarni olib borishni bilish. Tibbiy genetikani o'rganish usullarini irsiy kasalliklar diagnostikasida to'g'ri qo'llashni o'rgatish shuningdek irsiy kasalliklarni davolash haqida umumiy tushunchalar berish va talabalarga irsiy va tug'ma kasalliklar ulami erta diagnostikasi, turlari, otkazish muddatlari va ularning axamiyati haqida kengroq ma'lumot berishni o'rgatish.	

Modul boyicha talabalar bilimi, konikma va makalarga qoyiladigan talablar	<p>Semestr yakunida</p> <p>Talaba tasavvuriga ega b'lishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nasliy va tug'ma kasalliklar haqida zamonaviy tushunchalarga; - odam genomi xakida zamonaviy tushunchalarga; - nasliy patologiyani tashnif, kechishini klinik xususiyatlari, etiopatogenezi, klinik diagnostika umumiy tamoyillari va profilaktika choralarini xaqida; - irsiy kasalliklarning kelib chikishida genetik omillarning omi tog'risida; - tug'ma va irsiy kasalliklar profilaktikasining asoslari, nogironlikka olib keluvchi sabablar, reabilitatsiya va dispanserizatsiya asoslari tog'risida; - «Sog'lom avlod», «Ona va bolav Davlat dasturining asosiy yunalishlari xaqida; <p>Talaba bilishi shart:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bemorlar va ularning yaqinlari xaqida anamnez yig'ish; - odamni normal va patologik belgilarining irsiylanish tiplarini aniqlay olishi; - azo va sistemalar boyicha tekshiruvchini k'rikdan otkazishni; - fenotip kartasini t'ldirishni; - shajara tuzishni; - klinik laborator tekshirish rejasini tuzishni; - klinik tashxisni asoslashni; <p>Talaba bajara olishi lozim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - irsiy kasalliklarga chalingan yuqori xavf guruxiga kiradigan shaxslarni aniqlay olishi; <p>Talim berish usullari</p> <p>Manuza amaliy mashg'ulotlar klinik oquv amaliyoti</p>
Ta'minot	<p>Darsliklar, oquv q'llannmalar, targatma materiallar, testlar, vaziyatli masalalar, videofilmlar, multimediyali va oqituvchi kompyuter dasturlardan, oqitish metodikasidagi yangi texnologiyalardan, mavzular boyicha nazariy bilimlarni so'rashdan foydalaniladi; bakalavrlarning mustaqil ishi, individual va guruhli mezentatsiyalar ilvva berilgan vazifalarni taxvirlash referatlar</p>

Qitish natijalari:

Modulni yakunlaganda talaba biladi:

1. Umumiy amaliyot shifokori pediatri imkoniyatiga qarab irsiy, tug'makasalliklar va sindromlarni erta tashxisini mustaqil ravishda t'liq amalga oshirishni va bemorni boshqa sog'liqni saqlash tashkilotiga (tibbiy genetik maslahatxona) q'shimcha maslahat va davv olish uchun yuborishni.
2. Umumiy amaliyot shifokori pediatri bemorlarga adekvat tekshirish va muolajalarni makalati va mustaqil ravishda amalga oshirishni kerak b'lgan va muassasalarga yuborish orqali kerakli

muvofig b'lgan muolaja va tekshiruvlar otkazish, uni natijalarini interpretatsiya qilib tekshiruvchiga tushuntirib berishni.

3. Salomatlik darajasini oshirish y'li bilan kasalliklarni birlamchi, ikkilamchi va uchlamchi profilaktikasini.

Modulni yakunlaganda talaba bajara oladi:

1. Mijozlarni mustaqil qabul qilish
2. Tibbiyot etikasi va deontologiyasini saqlash
3. Bemorlarda klinik tekshirish otkazish, anamnez yig'ish, shajara tuzish
4. Taxminiy tashxis q'yish
5. Maqsadga y'nalitirgan tekshiruvlarni buyurish
6. Tibbiy genetik maslahat berish
7. Kerakli tibbiy hujjalarni t'ldira bilish
8. Profilaktik, sog'lomlashirish tadbirlarni q'llash
9. Tibbiy adabiyotlar bilan ishlash

Modul dasturi Qorqapog'iston tibbiyot institutida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan. Institut kengashi bayonnomasi № 11 18.08.84

Modul dasturi bo'yicha masullar:

Ajmuratova V.B.

«Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, nevrologiya va psixiatriya» kafedrasi assistenti

Taqrizchilar:

Primbetov K.

QTI «Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, nevrologiya va psixiatriya» kafedrasi assistenti, t.i.n.

Kalandarova A. N.

«Respublika ixtisoslashgan ona va bola solamatligi ilmiy amaliy tibbiyot markazi» Davlat muassasasining Qorqapog'iston Respublikasi filiali Skrinining ishlari bo'yicha direktor o'rinbosori, t.i.d.: